

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Plan współpracy rozwojowej w 2025 roku

realizowany ze środków MSZ, środków rezerwy celowej przeznaczonej na współpracę rozwojową, oraz ze środków innych organów administracji publicznej działających w obszarze współpracy rozwojowej

Warszawa, 2024

Spis treści

Wstęp	3
I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej	4
WYBRANE KRAJE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO	5
BLISKI WSCHÓD.....	9
AFRYKA SUBSAHARYJSKA	13
II. Priorytety przekrojowe polskiej współpracy rozwojowej	14
III. Pomoc humanitarna.....	15
IV. Edukacja globalna	15
V. Wielostronna współpraca rozwojowa	16
VI. Współpraca z sektorem prywatnym.....	17
VII. Współpraca z międzynarodowymi instytucjami finansowymi	17
VIII. Spójność polityk na rzecz rozwoju.....	18
IX. Ocena skuteczności realizacji celów współpracy rozwojowej.....	18
X. Działania informacyjne.....	19
XI. Sposoby wdrażania polskiej współpracy rozwojowej	19
A. Działania we współpracy z organami administracji rządowej	19
B. Projekty realizowane za pośrednictwem organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego, szkół wyższych, instytutów badawczych i Polskiej Akademii Nauk.....	20
C. Działania realizowane za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej..	21
D. Projekty realizowane za pośrednictwem polskich placówek zagranicznych	21
XII. Środki finansowe przeznaczone na współpracę rozwojową.....	21
Załącznik V. Matryca rezultatów	23

Wstęp

Plan współpracy rozwojowej w 2025 roku kontynuuje realizację założeń *Wieloletniego programu współpracy rozwojowej na lata 2021–2030 „Solidarność dla rozwoju”* (dalej jako „Program 2021–2030”). Plan ten został opracowany zgodnie z ustawą z dnia 16 września 2011 roku o współpracy rozwojowej (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1384), przy uwzględnieniu celów polityki Rządu RP, wskazanych w exposé Premiera Donalda Tuska z dnia 12 grudnia 2023 roku oraz priorytetów polskiej polityki zagranicznej sformułowanych w informacji ministra spraw zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2024 roku. Plan określa kierunki, cele i formy działań w obszarze współpracy rozwojowej oraz wysokość środków finansowych kierowanych na działania pomocowe za pośrednictwem instrumentów współpracy bilateralnej oraz wielostronnej.

W 2025 roku wsparcie Ukrainy pozostanie priorytetem polskiej współpracy rozwojowej i będzie koncentrować się na budowie i wzmacnianiu potencjału ukraińskiej administracji publicznej. Kluczowa we współpracy z Ukrainą będzie pomoc we wdrażaniu standardów europejskich oraz wybranych reform związanych z przygotowaniem do członkostwa w UE. Kontynuowana będzie także pomoc humanitarna oraz wsparcie psychologiczne dla osób dotkniętych wojną w Ukrainie, w tym pomoc osobom wewnątrznie przesiedlonym, weteranom i ich rodzinom oraz dzieciom pokrzywdzonych na skutek działań wojennych. Jednocześnie podejmowane będą działania służące zaangażowaniu Polski w realizację unijnego instrumentu wsparcia Ukrainy – *Ukraine Facility*.

Działania na rzecz odbudowy Ukrainy oraz niesienia pomocy ukraińskiemu społeczeństwu wymagają koordynacji i współpracy wielu polskich podmiotów, stąd działania pomocowe będą realizowane w porozumieniu z, powołaną w 2024 r., Radą do spraw Współpracy z Ukrainą.

W związku z trwającymi kryzysami humanitarnymi, zwłaszcza w sąsiedztwie Unii Europejskiej, *Plan współpracy rozwojowej w 2025* przewiduje możliwość finansowania pomocy humanitarnej zarówno poprzez dofinansowanie działań kanałem dwustronnym jak i wielostronnym, czyli poprzez współpracę z wyspecjalizowanymi agendami ONZ oraz Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża.

W kontekście zobowiązań wynikających z Agendy ONZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, działania realizowane w ramach *Planu współpracy rozwojowej w 2025* będą służyły pomocy i wsparciu kobiet i dziewcząt, w tym w warunkach trwających konfliktów zbrojnych, oraz zapewnieniu im możliwości edukacyjnych oraz pełnego, równego i znaczącego udziału w procesach społeczno-gospodarczych mających miejsce w krajach rozwijających się.

Polska pozostanie aktywna na forum organizacji międzynarodowych, w tym UE, ONZ i OECD, dbając by priorytety narodowe były w możliwie dużym stopniu włączane w prace tych forów. Przypadająca na I połowę 2025 roku Prezydencja Polski w Radzie UE będzie w obszarze współpracy rozwojowej okazją do realizacji polskiego priorytetu budowania odporności państw i społeczeństw poprzez współpracę rozwojową. Jednocześnie polska Prezydencja będzie aktywnie włączać się w realizację i promocję unijnej inicjatywy *Global Gateway*. Wraz z trwającą kadencją w Radzie Gospodarczej i Społecznej ONZ Polska będzie wzmacniać swoją rolę

donatora i uczestnika międzynarodowych wysiłków na rzecz redukcji ubóstwa oraz realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

W roku 2025 na współpracę z sektorem pozarządowym i samorządami alokowana zostanie pula 51,5 mln złotych umożliwiającą kontynuację realizacji modułowych projektów rozwojowych, które uzyskały dofinansowanie w procedurach konkursowych w roku 2023 i 2024. Kontynuowane będą także projekty organów administracji rządowej uruchomione w latach wcześniejszych, finansowane z rezerwy celowej przeznaczonej na współpracę rozwojową.

Plan zawiera informacje na temat zadań, polskiej współpracy rozwojowej, form ich realizacji oraz wysokości środków finansowych. **Załącznik I** przedstawia dane szacunkowe na temat wysokości Oficjalnej Pomocy Rozwojowej w 2025 roku oraz zadań zaplanowanych do realizacji przez organy administracji rządowej i Narodowy Bank Polski. Podział środków w ramach rezerwy celowej został przedstawiony w **Załączniku II**. **Załącznik III** wskazuje, w których krajach polskie placówki dyplomatyczne mogą realizować projekty. W **Załączniku IV** wyszczególnione są wszystkie projekty realizowane jako kolejne moduły inicjatyw wyłonionych do dofinansowania w poprzednich latach. **Załącznik V** przedstawia ogólną matrycę rezultatów dla całego okresu programowania.

I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej

Zgodnie z priorytetami tematycznymi wskazanymi w Programie 2021–2030 wdrażane będą, wyznaczone w Agendzie ONZ 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju, cele: 16. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje; 4. Dobra jakość edukacji; 8. Wzrost gospodarczy i godna praca; 10. Mniej nierówności, 3. Dobre zdrowie i jakość życia, 6. Czysta woda i warunki sanitarne; 11. Zrównoważone miasta i społeczności oraz 13. Działania w dziedzinie klimatu. Prowadzone działania będą służyły także realizacji celów Agendy ONZ „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”.

Polska pomoc rozwojowa w 2025 roku będzie realizowana na rzecz krajów priorytetowych: Ukrainy, Mołdawii, Gruzji, Białorusi w zakresie wsparcia społeczeństwa obywatelskiego, Palestyny, Libanu, Etiopii, Kenii, Tanzanii i Senegalu.

Na dwustronną pomoc rozwojową z państwami innymi niż priorytetowe może zostać przeznaczony nie więcej niż 10% środków pozostających w dyspozycji MSZ na pomoc rozwojową.

Plan zawiera również informacje na temat wielostronnego wymiaru współpracy rozwojowej Polski, w tym przede wszystkim współpracy rozwojowej w ramach Unii Europejskiej oraz udziału Polski w międzynarodowych agendach pomocowych.

WYBRANE KRAJE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO

Ukraina

Kluczowym obszarem polskiej współpracy rozwojowej z Ukrainą w 2025 roku będzie wsparcie odbudowy i modernizacji państwa oraz wdrażania kluczowych reform wynikających z przygotowania do członkostwa w UE, w tym budowa zdolności instytucjonalnych administracji publicznej. Jednocześnie kontynuowane będą działania wspierające ukraińskie instytucje w utrzymaniu i realizacji ich funkcji w warunkach wojny, w tym w zakresie rozwoju systemów zarządzania kryzysowego i zdolności operacyjnych służb reagowania kryzysowego. Wspierane będą działania w kierunku rozminowywania oraz budujące świadomość zagrożeń związanych z zaminowaniem terenów wyzwolonych.

W 2025 roku działania *Polskiej pomocy* obejmować będą odbudowę infrastruktury medycznej, wraz z zapewnieniem niezbędnego wyposażenia, które uległo zniszczeniu w wyniku działań wojennych, zwłaszcza w obwodzie charkowskim. Realizowane będą również działania zwiększające dostęp do opieki psychologicznej. Z uwagi na potrzebę zapewnienia wykwalifikowanych kadr do odbudowy kraju, kontynuowane będzie zaangażowanie w reformę szkolnictwa i szkolenia zawodowego.

Istotnym aspektem realizacji wszystkich powyższych działań będzie wzmocnienie potencjału ukraińskich samorządów.

Jednocześnie w 2025 roku kontynuowane będzie wsparcie dla ukraińskich instytucji oraz organizacji pozarządowych w zaspokajaniu kluczowych potrzeb humanitarnych ludności cywilnej, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet i dzieci.

Działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16):
 - a) budowa profesjonalnych, transparentnych, działających dla dobra i bezpieczeństwa publicznego oraz zgodnie z prawem instytucji krajowych i lokalnych, w tym w zakresie kluczowych reform wynikających z przygotowania do członkostwa w UE;
 - b) rozwój krajowych i lokalnych systemów zarządzania kryzysowego oraz wzrost zdolności operacyjnych służb reagowania kryzysowego.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej, Fundacji Solidarności Międzynarodowej oraz w ramach Akademii Administracji Publicznej PW, natomiast działania służące osiągnięciu rezultatów b) będą realizowane w ramach II modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej i Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

2. Równe szanse – edukacja (CZR 4):
 - a) ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia;
 - b) wsparcie systemu edukacji i szkoleń zawodowych;

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej; b) będą realizowane za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

3. Równe szanse – przedsiębiorczość (CZR 8):

- a) wsparcie regionalnych i lokalnych strategii rozwojowych skierowanych na zrównoważony wzrost gospodarczy;
- b) wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, m.in. poprzez transfer technologii i wiedzy służących innowacyjności gospodarczej.

Działania służące osiągnięciu rezultatów będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej.

4. Równe szanse – zrównoważone miasta (CZR 11):

wsparcie procesów opracowania i wdrażania polityk, programów i instrumentów w zakresie odbudowy, modernizacji i zrównoważonego rozwoju miast i terytoriów.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej.

5. Zdrowie (CZR 3):

- a) poprawa jakości i dostępu do opieki medycznej i psychologicznej, podstawowej i specjalistycznej pomocy medycznej;
- b) odbudowa infrastruktury medycznej, zniszczonej w wyniku działań wojennych.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) i b) będą realizowane w ramach II modułów projektów wyróżnionych w konkursie „Polska pomoc 2024”. Dodatkowo działania służące osiągnięciu rezultatu a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej i Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

Mołdawia

Kluczowym obszarem polskiej współpracy rozwojowej z Mołdawią w 2025 roku będzie budowa silnych instytucji oraz pomoc we wdrażaniu reform wynikających z przygotowania do członkostwa w UE, a także rozwój krajowych i lokalnych systemów zarządzania kryzysowego, wspieranie przedsiębiorczości oraz rozwoju polityki miejskiej.

Działania polskiej współpracy rozwojowej na rzecz Mołdawii, w szczególności na rzecz społeczności lokalnych, w tym utrwalenie podejścia LEADER jako elementu strategii rozwoju obszarów wiejskich w Mołdawii będą realizowane z partnerami międzynarodowymi.

Działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16):

- a) budowa profesjonalnych, transparentnych, działających dla dobra i bezpieczeństwa publicznego oraz zgodnie z prawem instytucji krajowych i lokalnych, w tym w zakresie kluczowych reform wynikających z przygotowania do członkostwa w UE;

- b) rozwój krajowych i lokalnych systemów zarządzania kryzysowego, budowa zdolności administracji publicznej do zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom wynikającym z działalności człowieka oraz reagowania na ww. klęski i katastrofy, a także wzrost zdolności operacyjnych w tym zakresie.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej, w ramach Akademii Administracji Publicznej PW oraz za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej; b) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej.

2. Równe szanse – edukacja (CZR 4):

- a) ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia;
- b) wsparcie systemu edukacji i szkoleń.

Działania służące osiągnięciu rezultatu a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej, a rezultatu b) we współpracy z UNDP.

3. Równe szanse – przedsiębiorczość (CZR 8):

- a) wsparcie regionalnych i lokalnych strategii rozwojowych skierowanych na zrównoważony wzrost gospodarczy;
- b) wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, m.in. poprzez transfer technologii i wiedzy służących innowacyjności gospodarczej;
- c) wsparcie wdrażania polityk promujących zrównoważoną turystykę, która umożliwia tworzenie miejsc pracy oraz promocję lokalnych produktów.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatów będą realizowane w ramach II modułów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024”, a także organów administracji rządowej i Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

4. Równe szanse – zrównoważone miasta (CZR 11):

poprawa jakości życia mieszkańców miast poprzez rewitalizację przestrzeni miejskich, modernizację usług komunalnych oraz zwiększenie udziału mieszkańców w zarządzaniu przestrzenią miejską.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

Gruzja

Priorytetem działań rozwojowych na rzecz Gruzji w 2025 r. pozostanie rozwój usług społecznych w zakresie edukacji i ochrony zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób z grup zagrożonych wykluczeniem. Pomoc będzie też ukierunkowana na wsparcie regionalnych strategii rozwoju, w tym przyciąganie inwestycji i rozwój przedsiębiorczości, w szczególności wśród kobiet i osób z innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Działania pomocowe będą służyły również wprowadzaniu rozwiązań z zakresu efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w gruzińskich samorządach .

Działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16):

rozwój krajowych i lokalnych systemów zarządzania kryzysowego, budowa zdolności do zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom wynikającym z działalności człowieka oraz do reagowania na ww. klęski i katastrofy, a także wzrost zdolności operacyjnych w tym zakresie.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej.

2. Równe szanse – edukacja (CZR 4):

- a) ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia;
- b) wsparcie systemu edukacji i szkoleń, w tym na rzecz osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- c) poprawa stanu infrastruktury placówek edukacyjnych, uwzględniająca potrzeby osób z niepełnosprawnością.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej; b) i c) będą realizowane w ramach II modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024”.

3. Równe szanse – przedsiębiorczość (CZR 8):

- a) wsparcie regionalnych i lokalnych strategii rozwojowych skierowanych na zrównoważony wzrost gospodarczy;
- b) wsparcie wdrażania polityk promujących zrównoważoną turystykę, która umożliwia tworzenie miejsc pracy oraz promocję lokalnych produktów;
- c) wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości społecznej, m. in. poprzez transfer technologii i wiedzy służących innowacyjności gospodarczej.

Działania służące osiągnięciu rezultatu a) i c) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej; rezultatu b) w ramach II modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024”.

4. Zdrowie (CZR 3):

poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz usług społecznych dla grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w ramach II modułów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024”.

5. Klimat i zasoby naturalne (CZR 13):

wspomaganie sektora publicznego, włącznie z lokalnym szczeblem samorządowym, w zakresie stosowania odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

Białoruś

Głównym celem działań *Polskiej pomocy* będzie wsparcie społeczeństwa obywatelskiego m.in. poprzez utrzymanie aktywności niezależnych białoruskich organizacji i działaczy społecznych. Wspierane będą starania o ochronę praw człowieka i przestrzeganie podstawowych wolności, nienaruszalnych i przysługujących każdemu człowiekowi. Najważniejszą grupą objętą pomocą będą osoby represjonowane z przyczyn politycznych. Niezmiennie wspierane też będą dążenia do stosowania zasad demokracji, a także zapewnienia społeczeństwu białoruskiemu dostępu do rzetelnej informacji poprzez wsparcie dla niezależnych mediów i dziennikarzy. Białoruskim studentom i pracownikom naukowym oferowane będą stypendia i zwolnienia z kosztów nauki w Polsce. Studenci zmuszeni z przyczyn politycznych do emigracji będą mogli skorzystać m.in. z oferty Programu stypendialnego im. Konstantego Kalinowskiego.

Działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16):

budowa społeczeństwa obywatelskiego, przestrzeganie praw człowieka i stosowanie zasad demokracji, zapewnienie dostępu do rzetelnej informacji.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu oraz za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

2. Równe szanse – edukacja (CZR 4):

ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem administracji rządowej.

BLISKI WSCHÓD

Mając na uwadze niestabilność regionu, a w szczególności wojnę Izraela z Hamasem i Hezbollahem oraz jej konsekwencje w postaci kryzysu humanitarnego na terenie Strefy Gazy i Libanu, w 2025 roku Polska włączy się w pomoc humanitarną dla ludności poszkodowanej. Kontynuowana będzie równocześnie pomoc dla uchodźców syryjskich i przyjmujących społeczności lokalnych w Libanie. Działania pomocowe realizowane kanałem dwustronnym będą kontynuowane przy uwzględnieniu sytuacji bezpieczeństwa.

Palestyna

Działania humanitarne na rzecz Palestyńczyków w Strefie Gazy będą realizowane przede wszystkim poprzez wpłaty do wyspecjalizowanych organizacji międzynarodowych mających dostęp i możliwość dystrybucji pomocy wśród tamtejszej ludności cywilnej.

Na Zachodnim Brzegu kontynuowane będą w ramach II modułów projektów wyłonionych w konkursie w roku 2024 działania rozwojowe uwzględniające dodatkowo pomoc humanitarną.

Kluczowymi obszarami polskiej współpracy rozwojowej z Palestyną w 2025 roku będą zdrowie i przedsiębiorczość. *Polska pomoc* będzie dążyć przede wszystkim do poprawy jakości i dostępu do opieki zdrowotnej, m.in. dzięki funkcjonowaniu klinik mobilnych oraz zapewnieniu zabiegów rehabilitacyjnych. Ponadto, działania będą dotyczyły zwiększania dostępu do usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami, rozwoju przedsiębiorczości oraz aktywizacji zawodowej, szczególnie wśród kobiet i osób młodych.

Działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Równe szanse – edukacja (CZR 4):

ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej.

2. Równe szanse – przedsiębiorczość i godna praca (CZR 8):

- a) promocja zatrudnienia i przedsiębiorczości, w tym prowadzenia działalności gospodarczej, zwłaszcza wśród kobiet i młodzieży, poprzez zwiększenie dostępu do kształcenia zawodowego, doradztwa zawodowego oraz przekwalifikowania;
- b) wsparcie rozwoju przedsiębiorczości m.in, poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz poprawę funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw zwłaszcza w sektorach: rolno-spożywczym (w tym przetwórstwo i przechowywanie żywności) oraz gospodarki odpadami (w tym recycling), ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) i b) będą realizowane w ramach III modułu projektu wyłonionego w konkursie „Polska pomoc rozwojowa 2023”.

3. Redukcja nierówności (CZR 10):

wsparcie działań na rzecz zwiększania dostępu do usług społecznych osób z niepełnosprawnością i ze szczególnymi potrzebami, w szczególności w regionach nieurbanizowanych.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w ramach III modułu projektu wyłonionego w konkursie „Polska pomoc rozwojowa 2023”

4. Zdrowie (CZR 3):

poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji, w tym budowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w ramach III modułu projektu wyłonionego w konkursie „Polska pomoc rozwojowa 2023” i II modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024”.

Liban

Kluczowymi obszarami polskiej współpracy rozwojowej z Libanem w 2025 roku będą: wsparcie działań na rzecz rozwoju systemu edukacji, w tym wyrównywania szans edukacyjnych kobiet i dziewcząt, a także zwiększenie zdolności administracji lokalnej w zakresie reagowania na katastrofy naturalne i rozwój systemów zarządzania kryzysowego. Działania *Polskiej pomocy* będą nakierowane również na rozwój przedsiębiorczości i promowanie godnej pracy. Dalej wspierana będzie samowystarczalność lokalnych społeczności i ich współpraca w zakresie poprawy sytuacji ekonomicznej. Ponadto prowadzone będą działania na rzecz zwiększania dostępu do usług energetycznych ze źródeł odnawialnych i technologii energooszczędnych w instytucjach użyteczności publicznej oraz wzmacniać zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi.

Jednocześnie w 2025 roku kontynuowane będzie wsparcie dla uchodźców syryjskich oraz osób wewnątrznie przesiedlonych.

Działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16):

budowa potencjału administracji publicznej oraz zwiększenie zdolności operacyjnych zwłaszcza w zakresie reagowania na klęski żywiołowe i katastrofy naturalne bądź wynikające z działalności człowieka i zapobiegania im, w tym przez rozwój krajowych i regionalnych systemów zarządzania kryzysowego.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w ramach II modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej.

2. Równe szanse – edukacja (CZR 4):

- a) ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia;
- b) wsparcie rozwoju systemu edukacji, z uwzględnieniem kształcenia zawodowego i technicznego, w tym wyrównywanie szans edukacyjnych dziewcząt i kobiet oraz osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- c) poprawa stanu infrastruktury placówek edukacyjnych, uwzględniająca potrzeby osób z niepełnosprawnością, w tym poprawa warunków bezpieczeństwa i higieny, dostępu

do wody oraz energii elektrycznej (w szczególności z wykorzystaniem źródeł odnawialnych).

Działania służące osiągnięciu rezultatu a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej, b) będą realizowane w ramach II modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024”, c) będą realizowane w ramach II modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz, w zależności od sytuacji bezpieczeństwa, za pośrednictwem organów administracji rządowej.

3. Równe szanse – przedsiębiorczość i godna praca (CZR 8):

wsparcie rozwoju przedsiębiorczości m. in. poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz poprawę funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw zwłaszcza w sektorach: rolno-spożywczym (w tym przetwórstwo i przechowywanie żywności) oraz gospodarki odpadami (w tym recycling), ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w ramach II modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024”.

4. Równe szanse – zrównoważone miasta (CZR 11):

poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rewitalizację przestrzeni miejskich, modernizację budynków użyteczności publicznej, szczególnie w zakresie zabezpieczenia przeciwpożarowego i poprawę dostępu do usług komunalnych, a także zwiększenie udziału mieszkańców w zarządzaniu przestrzenią miejską;

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej.

5. Klimat i zasoby naturalne (CZR 13):

- a) wzmocnienie zdolności adaptacyjnych i odporności na zagrożenia klimatyczne i katastrofy naturalne, a także zwiększanie poziomu edukacji i świadomości w tym zakresie;
- b) zwiększenie efektywności energetycznej oraz dostępu do usług energetycznych ze źródeł odnawialnych i technologii energooszczędnych, w szczególności w instytucjach użyteczności publicznej.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatów będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej.

AFRYKA SUBSAHARYJSKA

Etiopia, Kenia, Senegal, Tanzania

W 2025 r. priorytetowym obszarem polskiej współpracy rozwojowej z krajami Afryki Subsaharyjskiej pozostanie rozwój usług społecznych w zakresie edukacji, zwłaszcza poprzez poprawę infrastruktury szkolnej i zwiększanie kompetencji kadr, a także zwiększenie dostępu do kształcenia technicznego i zawodowego oraz wspieranie przedsiębiorczości w szczególności kobiet oraz osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Priorytetem pozostanie również ochrona zdrowia. Działania zostaną nakierowane na poprawę infrastruktury i doposażenie ośrodków zdrowia, podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego (w tym w zakresie medycyny ratunkowej), zapobieganie rozprzestrzenianiu się i profilaktykę chorób zakaźnych oraz zwalczanie głodu i niedożywienia dzieci. Kontynuowane będzie wsparcie w obszarze bezpieczeństwa publicznego poprzez budowę infrastruktury i systemu szkoleń, w tym w szczególności w celu wzmacniania zdolności służb pożarniczych i ratownictwa medycznego.

We wszystkich krajach Afryki Subsaharyjskiej działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16):

budowa potencjału administracji publicznej oraz zwiększenie zdolności operacyjnych zwłaszcza w zakresie reagowania na klęski żywiołowe i katastrofy naturalne bądź wynikające z działalności człowieka i zapobiegania im, w tym przez rozwój krajowych i regionalnych systemów zarządzania kryzysowego.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w ramach II modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej.

2. Równe szanse – edukacja (CZR 4):

- a) ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia;
- b) poprawa stanu infrastruktury placówek edukacyjnych, uwzględniająca potrzeby osób z niepełnosprawnością, w tym poprawa warunków bezpieczeństwa i higieny, dostępu do wody oraz energii elektrycznej (w szczególności z wykorzystaniem źródeł odnawialnych);
- c) wsparcie rozwoju systemu edukacji, z uwzględnieniem kształcenia zawodowego i technicznego, w tym wyrównywanie szans edukacyjnych dziewcząt i kobiet oraz osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej, b) i c) będą realizowane w ramach II modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024”.

3. Równe szanse – godna praca i przedsiębiorczość (CZR 8):

wsparcie rozwoju przedsiębiorczości m, in, poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz poprawę funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw zwłaszcza w sektorach: rolno-spożywczym (w tym przetwórstwo i przechowywanie żywności) oraz gospodarki odpadami (w tym recycling), ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w ramach II modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024”.

4. Zdrowie (CZR 3):

- a) poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz usług społecznych, w tym budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, ze szczególnym uwzględnieniem opieki okołoporodowej;
- b) wsparcie podstawowej opieki medycznej, w szczególności dzieci, kobiet w ciąży i matek karmiących, oraz szkolenia z zakresu zdrowego żywienia dzieci;
- c) zapobieganie rozprzestrzenianiu się i profilaktyka chorób zakaźnych oraz promocja i wdrażanie edukacji zdrowotnej.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatów będą realizowane w ramach II modułów projektów wyłonionych w konkursie „Polska pomoc 2024”.

II. Priorytety przekrojowe polskiej współpracy rozwojowej

Działania rozwojowe powinny uwzględniać priorytety przekrojowe – ochrona klimatu oraz równość szans kobiet i mężczyzn.

Równość szans kobiet i mężczyzn

Przedsięwzięcia realizowane w ramach polskiej współpracy rozwojowej powinny bezpośrednio lub pośrednio przyczyniać się do poprawy sytuacji równościowej w miejscu realizacji projektu, między innymi poprzez zwalczanie dyskryminacji, barier w dostępie do pomocy i przeciwdziałanie szkodliwym stereotypom.

W procesie planowania, implementowania, ewaluacji i raportowania podmioty realizujące projekty finansowane ze środków *Polskiej pomocy* powinny:

- respektować zasady równych szans i równego traktowania;
- nie dyskryminować z jakiegokolwiek powodu i nie wzmacniać istniejących nierówności;
- identyfikować grupy narażone na prześladowania lub dyskryminację i odpowiadać na zagrożenia;
- uwzględniać sytuację równościową w obszarze interwencji;
- zapewniać równe szanse w angażowanie się kobiet i mężczyzn w realizację działań;
- identyfikować ryzyka prześladowań lub dyskryminacji i im przeciwdziałać.

Ochrona klimatu

Zmiany klimatu zostały uznane za jedno z największych zagrożeń dla zrównoważonego rozwoju i skutecznej walki z ubóstwem, a także coraz częściej przyczyniają się one do występowania poważnych klęsk żywiołowych i kryzysów humanitarnych. Postępujące skutki zmian wpływają na najważniejsze sektory – zdrowie, rolnictwo, produkcję żywności, środowisko, dostęp do wody – pogarszając sytuację życiową milionów osób.

Polska pomoc powinna:

- nie szkodzić środowisku naturalnemu, w duchu koncepcji działania prośrodowiskowego (ang. *nature positive*);
- rozpoznawać w zmianach klimatycznych ryzyko dla osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju i przyczynę kryzysów humanitarnych;
- dążyć do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i odpadów związanych z działaniami projektowymi;
- wspierać efektywne funkcjonowanie gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu;
- sprzyjać budowaniu potencjału wykorzystania odnawialnych źródeł energii, recyklingu oraz adaptacji do zmian klimatu i łagodzeniu ich skutków;
- promować zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi, ochronę bioróżnorodności oraz ekosystemów.

III. Pomoc humanitarna

W 2025 roku Ukraina pozostanie kluczowym państwem objętym pomocą humanitarną. Pomoc humanitarna będzie realizowana również w związku z trwającymi kryzysami humanitarnymi w regionie Bliskiego Wschodu, w szczególności na rzecz Libanu i Palestyny. W wymiarze wielostronnym finansowane będą działania międzynarodowych organizacji pomocowych na Ukrainie związane z ochroną ludności, w szczególności kobiet i dzieci oraz osób z niepełnosprawnościami, a także z udzielaniem pomocy na obszarach trudno dostępnych ze względów bezpieczeństwa, w tym za pośrednictwem:

- a) Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża (ICRC) w ramach Porozumienia o współpracy;
- b) Biura Narodów Zjednoczonych ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej (UN OCHA);
- c) wyspecjalizowanych agend ONZ;

poprzez wpłaty do wyspecjalizowanych organizacji międzynarodowych obecnych w regionie.

Dodatkowym kanałem finansowania pomocy w krajach objętych kryzysami będzie wsparcie udziału polskich organizacji pozarządowych w konkursach organizowanych przez znaczących donatorów pomocy humanitarnej, m.in. Komisję Europejską oraz Organizację Narodów Zjednoczonych, w celu zapewnienia współfinansowania projektów.

IV. Edukacja globalna

Edukacja globalna to część kształcenia obywatelskiego i wychowania, która rozszerza ich zakres przez uświadamianie istnienia zjawisk i współzależności globalnych. Jej głównym celem jest

przygotowanie odbiorców do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości. Przez współzależności rozumiemy wzajemne powiązania i przenikanie systemów kulturowych, środowiskowych, ekonomicznych, społecznych, politycznych i technologicznych.

W 2025 r. realizowane będą drugie moduły projektów edukacji globalnej wyłonionych w konkursie „Edukacja globalna 2024”. Projekty będą wdrażane bezpośrednio przez organizacje pozarządowe.

Realizowane w ich ramach działania będą zgodne z założeniami edukacji globalnej, określonymi w Programie 2021–2030 i będą służyły:

- zwiększaniu świadomości opinii publicznej na temat problemów o skali globalnej oraz na temat celów zrównoważonego rozwoju,
- wzmacnianiu obecności edukacji globalnej w programach kształcenia w edukacji szkolnej,
- zwiększeniu świadomości problemów i wyzwań globalnych, w miejscowościach liczących mniej niż 500 tys. mieszkańców.

Ponadto będą wspierane organizacje pozarządowe z niewielkim doświadczeniem w realizacji projektów edukacji globalnej poprzez regranting.

V. Wielostronna współpraca rozwojowa

W 2025 roku Polska, poprzez zaangażowanie w prace Unii Europejskiej, ONZ, OECD (głównie w ramach Komitetu Pomocy Rozwojowej, DAC) i innych organizacji międzynarodowych, będzie wpływać na uzgadnianie przez te fora priorytety współpracy rozwojowej i realizację działań w poszczególnych obszarach polityki rozwojowej, dbając o zbieżność tych kierunków z priorytetami określonymi w Programie 2021-2030.

Silny nacisk zostanie położony na aktywność wynikającą z polskiej prezydencji w Radzie UE przypadającej w I połowie 2025 roku, szczególnie w kontekście tematu priorytetowego - budowania odporności państw i społeczeństw poprzez współpracę rozwojową, tj. jak najlepszego wspierania krajów rozwijających się w ich odpowiedzi na sytuacje kryzysowe, w duchu ścisłego powiązania pomocy rozwojowej, pomocy humanitarnej i budowania pokoju (ang. *triple nexus*). Podobnie jak w latach ubiegłych, na forum UE Polska będzie brała aktywny udział w programowaniu i wdrażaniu unijnej polityki rozwojowej realizowanych przede wszystkim na forach komitetów i grup roboczych (w tym głównie grupy roboczej ws. polityki rozwojowej i partnerstw międzynarodowych – CODEV-PI, grupy roboczej ds. humanitarnych COHAF, grupy roboczej ds. Afryki, Karaibów i Pacyfiku – APK i komitetu Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – Globalna Europa – NDICI-GE), a także na posiedzeniach Rady do Spraw Zagranicznych w formacie ministrów ds. rozwoju.

Ważnym elementem działalności w kontekście międzynarodowym będzie również zaangażowanie w prace Rady Gospodarczej i Społecznej ONZ w związku z członkostwem Polski w tym gremium w latach 2024–2026.

W 2025 roku większość środków przeznaczonych na współpracę wielostronną zostanie wydatkowana w formie składki do budżetu UE oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju (EFR)¹. Ponadto, środki w ramach współpracy wielostronnej zostaną rozdysponowane na roczne obowiązkowe składki oraz wpłaty dobrowolne, wspierające działania rozwojowe wybranych organizacji systemu ONZ, organizacji regionalnych oraz programów i funduszy administrowanych przez inne organizacje i instytucje wielostronne, jak OECD czy OBWE.

VI. Współpraca z sektorem prywatnym

Współpraca z sektorem prywatnym będzie nakierowana na realizację celów zrównoważonego rozwoju i prowadzona zgodnie z *Wytycznymi ONZ dotyczącymi biznesu i praw człowieka*.

MSZ będzie kontynuowało dialog i współpracę z podmiotami prywatnymi i instytucjami publicznymi w Polsce, a także organizacjami międzynarodowymi w zakresie angażowania sektora prywatnego w ramach współpracy rozwojowej. MSZ będzie wspierało włączanie polskich podmiotów w realizację inicjatyw UE, mających na celu zwiększanie zaangażowania sektora prywatnego w pomoc rozwojową. Wzmocnienie obecności Polski w wybranych państwach priorytetowych ma na celu zachęcenie polskiego biznesu do inwestycji.

Polska będzie kontynuować działania mające na celu angażowania przedsiębiorców w politykę rozwojową poprzez realizację projektów w ramach inicjatywy UE *Global Gateway* obejmującej inwestycje w sektorze cyfrowym, energetycznym i transportowym oraz ochrony zdrowia, edukacji i badań naukowych.

Polska będzie kontynuować współpracę z Programem Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju UNDP poprzez zaangażowanie w *BOOST Acceleration Program* – program wsparcia innowacyjności poprzez budowanie zdolności i potencjału przedsiębiorców. Szczególna uwaga zostanie skierowana na wspieranie innowacyjnych modeli biznesowych ukraińsko-polskich instytucji, organizacji pozarządowych i przedsiębiorstw.

VII. Współpraca z międzynarodowymi instytucjami finansowymi

Polska będzie kontynuować aktywną współpracę z Międzynarodowymi Instytucjami Finansowymi (MIF), których jest członkiem, tj. Grupą Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju, Grupą Banku Światowego, Bankiem Rozwoju Rady Europy, Azjatyckim Bankiem Inwestycji Infrastrukturalnych oraz Międzynarodowym Funduszem Walutowym.

Zaangażowanie Polski w działania rozwojowe MIF w skali globalnej zakłada nacisk na obszary i aktywności priorytetowe dla *Polskiej pomocy*, także w odniesieniu do wpływu na podejmowanie decyzji dotyczących polityk tych instytucji oraz projektów realizowanych i finansowanych w poszczególnych krajach. W tym kontekście kluczowa pozostaje aktywność przedstawicieli Polski zasiadających w organach zarządzających MIF, którzy będą dążyć do reformowania Banku Światowego i wielostronnych banków rozwoju, w odpowiedzi na

¹ W ramach składki do EFR wynoszącej 16 239 381 EUR, 16 058 720 EUR zostanie przekazane z tytułu składki do KE, a 180 661 EUR z tytułu składki do EBI.

potrzebę mobilizowania większych funduszy na rzecz rozwoju i klimatu. Polska będzie także kontynuować wsparcie na forum MIF dla projektów realizowanych w Ukrainie i w pozostałych państwach Partnerstwa Wschodniego, przyczyniających się do zapewnienia jej stabilności finansowej i wzmocnienia gospodarczego w tym regionie.

W tym kontekście utrzymywana będzie współpraca z wielostronnymi bankami rozwoju, w szczególności w ramach funduszy powierniczych dla państw Partnerstwa Wschodniego głównie dla Ukrainy, Mołdawii, Armenii oraz Gruzji, realizujących projekty w obszarach tj.: energia odnawialna, efektywność energetyczna, ekologiczny transport publiczny, zarządzanie odpadami, system ogrzewania miejskiego i zaopatrzenia w wodę.

Polska w 2025 r. będzie zaangażowana w fundusz powierniczy Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) przeznaczonego dla Ukrainy – EU for Ukraine Fund (EU4U), którego członkiem została w 2024 r., wnosząc kontrybucję w wysokości 25 mln EUR. Działania w ramach funduszu obejmą wsparcie dla ukraińskiej infrastruktury krytycznej sektora publicznego (np. odbudowa mostów, szpitali, szkół) i inwestycje w odbudowę gospodarczą Ukrainy.

VIII. Spójność polityk na rzecz rozwoju

W 2025 r. w ramach podnoszenia efektywności polskiego systemu współpracy rozwojowej uwaga zostanie zwrócona na działania zapewniające spójności polityk na rzecz rozwoju (ang. *Policy Coherence for Development, PCD*), tj. opracowanie i realizację polityk w taki sposób, aby uniknąć działań, które negatywnie wpływają na rozwój globalny oraz możliwości rozwoju państw rozwijających się, w tym państw priorytetowych polskiej współpracy rozwojowej.

Obszarami priorytetowymi podejścia do współpracy rozwojowej opartej na PCD będą: *Walka z nielegalnym handlem zagrożonymi gatunkami roślin i zwierząt* (instytucją wiodącą jest Ministerstwo Klimatu i Środowiska) oraz *Działalność Polskiego Krajowego Punktu Kontaktowego OECD do spraw odpowiedzialnego biznesu oraz upowszechnianie standardów odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej we współpracy z interesariuszami* (instytucją wiodącą jest Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej).

IX. Ocena skuteczności realizacji celów współpracy rozwojowej

Prowadzenie oceny skuteczności realizacji celów polskiej współpracy rozwojowej wynika z ustawy o współpracy rozwojowej. Obowiązek posiadania funkcjonującego systemu ewaluacji i monitorowania nakłada na Polskę również członkostwo w DAC OECD².

Ewaluacja projektów i programów polskiej współpracy rozwojowej służy gromadzeniu obiektywnej wiedzy na temat realizowanych inicjatyw rozwojowych, w tym ich spójności i efektywności. Wiedza ta służy przede wszystkim zwiększaniu skuteczności „Polskiej pomocy”, w tym usprawnianiu planowania i zarządzania.

² Zob. Review of Poland's Development Co-Operation Policies and Programmes. Peer review report, Paris, 8 November 2023, s.6.

W 2025 roku MSZ podejmie działania mające na celu zbadanie efektywności wdrażania w ramach „Polskiej pomocy” celów zrównoważonego rozwoju opisanych w *Agendzie 2030* i wskazanych w WPWR 2021-2030.

Celem ewaluacji będzie pozyskanie obiektywnej informacji na temat przyczyniania się „Polskiej pomocy” do realizacji wybranych celów zrównoważonego rozwoju w maksymalnie trzech krajach priorytetowych oraz spójności pomiędzy wskazanymi w WPWR celami zrównoważonego rozwoju a oceną własną wdrażania celów zrównoważonego rozwoju (*self-assessment*) dokonywaną przez kraje partnerskie w ramach Voluntary National Review.

Wyniki badania zostaną wykorzystane w przygotowaniu kolejnych planów i programów związanych z działaniami polskiej współpracy rozwojowej.

Jednocześnie kontynuowany będzie monitoring inicjatyw „Polskiej pomocy”, prowadzony przez MSZ. Obserwacje w miejscu realizacji projektów odbędą się przede wszystkim w krajach priorytetowych.

Koszty ewaluacji i monitoringu zostaną pokryte z budżetu DWR.

X. Działania informacyjne

Działania informacyjne dotyczące pomocy rozwojowej i humanitarnej będą służyły popularyzacji tematyki rozwojowej, w tym polskiego zaangażowania w pomoc rozwojową i działania humanitarne na świecie.

Do upowszechniania informacji na temat działań rozwojowych, humanitarnych i edukacji globalnej będą wykorzystywane różnorodne środki i formy przekazu medialnego, a w szczególności rządowa strona internetowa www.gov.pl/polskapomoc.

Podtrzymana będzie współpraca informacyjno-edukacyjna na forum państw członkowskich UE m.in. z DevCom OECD oraz Global Education Network Europe (GENE).

XI. Sposoby wdrażania polskiej współpracy rozwojowej

A. Działania we współpracy z organami administracji rządowej

Działania pomocowe realizowane przez organy administracji rządowej mają na celu wzmocnienie relacji dwustronnych Polski z krajami priorytetowymi poprzez dzielenie się doświadczeniami w zakresie tworzenia i funkcjonowania nowoczesnych instytucji państwowych. Kluczowymi działaniami będzie wsparcie wybranych krajów Partnerstwa Wschodniego na drodze do członkostwa w Unii Europejskiej.

Projekty organów administracji rządowej będą realizowane we wskazanych w rozdziale I priorytetach tematycznych, określonych dla poszczególnych krajów priorytetowych. Zasady, sposób realizacji projektów określają „Wytyczne dla organów administracji rządowej dotyczące realizacji projektów w ramach polskiej współpracy rozwojowej”.

W 2025 r. realizowanych będzie 60 projektów zgodnie z załącznikiem IV.

Kontynuowana będzie współpraca w ramach międzyresortowego Zespołu do spraw międzyrządowej współpracy kredytowej. MSZ będzie dążyło do wypełniania rekomendacji DAC OECD dot. niewiązania pomocy, w szczególności dla krajów najstabilniej rozwiniętych (LDCs) i wysoko zadłużonych (HIPC).

Akademia Administracji Publicznej Partnerstwa Wschodniego

MSZ we współpracy z Krajową Szkołą Administracji Publicznej im. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego będzie kontynuować szkolenia skierowane do urzędników administracji publicznej państw PW, tj. Armenii, Azerbejdżanu, Gruzji, Mołdawii i Ukrainy w ramach Akademii Administracji Publicznej Partnerstwa Wschodniego (AAPPW).

Program specjalistycznych szkoleń AAPPW obejmuje wykłady i warsztaty prowadzone przez doświadczonych ekspertów i praktyków z Polski. Tematyka szkoleń dotyczy m.in. integracji europejskiej, służby cywilnej, polityki regionalnej i innych zagadnień odpowiadających na zapotrzebowanie krajów partnerskich.

Pomoc stypendialna i koszty kształcenia

Polityka stypendialna pozostaje ważnym instrumentem wspierania rozwoju krajów partnerskich w kontekście wypełniania celów Agendy 2030. Polityka stypendialna przyczynia się do budowania potencjału społeczno-gospodarczego krajów partnerskich, a także wzmocnienia współpracy z Polską.

Ze środków w dyspozycji MSZ będą współfinansowane Program stypendialny im. Stefana Banacha realizowany przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej oraz Program Stypendialny Rządu RP im. Konstantego Kalinowskiego realizowany przez Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego oraz finansowane stypendia w Kolegium Europejskim w Natolinie³.

B. Projekty realizowane za pośrednictwem organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego, szkół wyższych, instytutów badawczych i Polskiej Akademii Nauk

Zaangażowanie partnerów społecznych wzmacnia współpracę rozwojową i przyczynia się do zrównoważonego rozwoju społeczno-ekonomicznego krajów partnerskich. Służy wsparciu władz i społeczności regionalnych i lokalnych w okresie transformacji poprzez rozwój społeczeństwa obywatelskiego, wzmacnianie praw człowieka, samorządności oraz podmiotowości grup defaworyzowanych.

W roku 2025 nie przewiduje się ogłoszenia nowych konkursów „Polska pomoc” i „Edukacja globalna” z uwagi na fakt, że zadania zaplanowane w ramach drugich i trzecich modułów

³ Na mocy Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o kształceniu obywateli Ukrainy w Kolegium Europejskim w 25 listopada 2009 roku, Ministerstwo Spraw Zagranicznych dofinansuje stypendia dla obywateli Ukrainy. Celem tych działań jest wspieranie dążeń Ukrainy do członkostwa w Unii Europejskiej.

projektów zaakceptowanych w ramach konkursów w latach poprzednich wyczerpują zaplanowane na rok 2025 środki finansowe alokowane na postępowania dotacyjne.

Ogłoszony zostanie natomiast **Konkurs „Zapewnienie wkładów własnych na realizację projektów humanitarnych finansowanych ze źródeł innych niż budżet RP 2025”**. Celem konkursu jest wyłonienie najlepszych projektów będących elementem przedsięwzięć współfinansowanych ze źródeł innych niż budżet RP obejmujących realizację działań humanitarnych.

C. Działania realizowane za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej

MSZ zleci Fundacji Solidarności Międzynarodowej w 2024 roku zadania z zakresu polskiej współpracy rozwojowej zgodnie z określonym zakresem tematycznym w rozdziale I.

Fundacja, w porozumieniu z MSZ, będzie organizowała misje obserwacyjne wyborów i szkolenia dla obserwatorów w ramach misji obserwacyjnych OBWE/ODHR w krajach Partnerstwa Wschodniego i Azji Centralnej.

D. Projekty realizowane za pośrednictwem polskich placówek zagranicznych

Narzędziem polskiej współpracy rozwojowej są projekty realizowane przez polskie placówki dyplomatyczne w państwach priorytetowych polskiej pomocy oraz w innych krajach wskazanych przez MSZ i znajdujących się na liście beneficjentów oficjalnej pomocy rozwojowej DAC OECD. W krajach priorytetowych projekty realizowane są w ramach priorytetów tematycznych wskazanych w rozdziale I. W pozostałych krajach rozwijających się projekty placówek winny przyczyniać się do realizacji priorytetów tematycznych polskiej współpracy rozwojowej określonych w Programie 2021-2030. Projekty placówek dyplomatycznych mogą polegać także na udzielaniu pomocy humanitarnej, szczególnie w obszarach: zdrowia i żywienia, schronienia, edukacji i opieki społecznej oraz sektora wody i higieny.

Indykatywny podział środków przeznaczonych na realizację projektów polskich placówek dyplomatycznych przedstawiony został w Załączniku III Planu.

XII. Środki finansowe przeznaczone na współpracę rozwojową

Źródłami finansowania polskiej współpracy rozwojowej są budżety organów administracji rządowej i Narodowego Banku Polskiego oraz rezerwa celowa budżetu państwa. Przeznaczenie tych środków zostało przedstawione w Załącznikach I oraz II.

Zgodnie z Programem 2021–2030, polska współpraca rozwojowa realizowana będzie przede wszystkim w krajach priorytetowych wskazanych w przyjmowanych corocznie Planach. Fundusze mogą być również przeznaczone na działania humanitarne w innych państwach oraz na edukację globalną.

Do decydowania o przeniesieniu środków między poszczególnymi działaniami realizowanymi przez MSZ wskazanymi w Załączniku I Planu oraz finansowaniu dodatkowych inicjatyw z zakresu współpracy rozwojowej uprawniony jest Krajowy Koordynator Współpracy Rozwojowej w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Decyzje o przenoszeniu środków nie wymagają modyfikacji Planu współpracy rozwojowej w 2025 roku.

Załącznik V. Matryca rezultatów⁴

Priorytet główny*	Priorytety szczegółowe ⁵	Zadania szczegółowe celów zrównoważonego rozwoju (CZR) ⁶	Wskaźniki oraz wskaźniki dla celów globalnych (https://sdg.gov.pl/)	Zakładane efekty działań
Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16)		<p>16.6 Budować skuteczne, odpowiedzialne i przejrzyste instytucje na wszystkich szczeblach</p> <p>16.7 Zapewnić elastyczny, otwarty, partycypacyjny i reprezentacyjny proces podejmowania decyzji na wszystkich szczeblach</p> <p>16.10 Zapewnić powszechny dostęp do informacji oraz ochronę podstawowych wolności, zgodnie z krajową legislacją i porozumieniami międzynarodowymi</p> <p>16.b Promować i egzekwować prawo nie dyskryminujące nikogo oraz polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba przeszkolonych przedstawicieli administracji publicznej, w tym administracji skarbowej – Liczba wypracowanych dokumentów strategicznych/legislacyjnych, rekomendacji, wytycznych lub raportów powstałych podczas realizacji projektu i/lub przyjętych do wdrożenia – Liczba przeszkolonych przedstawicieli jednostek odpowiedzialnych za reagowanie w sytuacjach kryzysowych – Liczba nowych metod/narzędzi zaadaptowanych do wykorzystania w jednostkach ratowniczych 	<p>Administracja publiczna zwiększyła potencjał instytucjonalny w zakresie wdrożenia kluczowych reform wynikających z Umowy Stowarzyszeniowej z UE.</p> <p>Nastąpiła poprawa sytuacji obywateli w zakresie powszechności dostępu do informacji oraz ochrony podstawowych</p>

⁴ Matryca rezultatów prezentuje zakładane rezultaty działań polskiej współpracy rozwojowej w kontekście celów i zadań szczegółowych zrównoważonego rozwoju Agendy 2030 w perspektywie Programu 2021–2030 i odnosi się do wszystkich krajów ogółem. Matryca zawiera też propozycje mierzenia rezultatów, które nawiązują do istniejących wskaźników dla celów globalnych. Matryca może ulegać modyfikacjom i rozbudowie w miarę nabywania wiedzy, dokonywania oceny skuteczności działań, jak również ze względu na konieczność dostosowania wskaźników do zaktualizowanego zestawu wskaźników globalnych monitorujących cele zrównoważonego rozwoju Agendy 2030.

⁵ * Odpowiadające celom zrównoważonego rozwoju (CZR).

⁶ W oparciu o materiał źródłowy „Cele Zrównoważonego Rozwoju (SDG) i zadania Agendy 2030”: https://sdg.gov.pl/assets/pdf/pl/Zadania_globalne_pl.pdf

			<ul style="list-style-type: none"> - Liczba utworzonych/zmodernizowanych systemów zarządzania kryzysowego - Liczba utworzonych/zmodernizowanych jednostek ratunkowych/zarządzania kryzysowego <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>16.6.2 Odsetek ludności zadowolonej ze swojego ostatniego doświadczenia w kontakcie ze służbami publicznymi</p> <p>16.7.2 Odsetek populacji wierzącej, że podejmowanie decyzji jest otwarte i przynoszące reakcje (wg płci, wieku, niepełnosprawności i grup ludności)</p>	<p>wolności obywatelskich.</p> <p>Stwierdzono postęp w zakresie budowy społeczeństwa obywatelskiego oraz inkluzywności procesu podejmowania decyzji.</p> <p>Administracja publiczna zwiększyła zdolności operacyjne w zakresie rozwoju krajowych i regionalnych systemów zarządzania kryzysowego, zapobiegania i reagowania na klęski żywiołowe i katastrofy wynikające z działalności człowieka, jak również modernizacji infrastruktury wodnej i sanitarnej w aglomeracjach miejskich oraz gospodarki odpadami.</p>
--	--	--	--	---

<p>Równe szanse (CZR 4, 8, 10, 11)</p>	<p>edukacja (CZR 4)</p>	<p>4.2 Do 2030 roku zapewnić wszystkim dziewczętom i chłopcom dostęp do wysokiej jakości rozwoju we wczesnym dzieciństwie, opieki i edukacji przedszkolnej przygotowującej do rozpoczęcia edukacji na poziomie podstawowym</p> <p>4.3 Do 2030 roku zapewnić wszystkim kobietom i mężczyznom równy dostęp do przystępnej finansowo i wysokiej jakości edukacji technicznej, zawodowej i wyższej</p> <p>4.4 Do 2030 roku znacznie zwiększyć liczbę młodzieży i dorosłych, którzy posiadają odpowiednie umiejętności, w tym techniczne i zawodowe, potrzebne do uzyskania zatrudnienia, znalezienia godziwej pracy i rozwoju przedsiębiorczości</p> <p>4.5 Do 2030 roku wyeliminować nierówność płci w edukacji i zapewnić równy dostęp do edukacji i szkoleń zawodowych na wszystkich poziomach dla najstarszych grup, w tym dla osób z niepełnosprawnością, rdzennej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba uczniów korzystających ze zmodernizowanej infrastruktury ośrodków edukacyjnych – Liczba i powierzchnia wybudowanych/wyremontowanych pomieszczeń/obiektów, szczególnie w zakresie dostosowania ich do potrzeb osób z niepełnosprawnością, poprawy warunków sanitarnych, a także dostępu do wody i energii elektrycznej – Liczba osób, które uzyskały nowe umiejętności i kompetencje – Liczba godzin oraz liczba zrealizowanych programów, szkoleń i kursów szkoleniowych – Liczba wdrożonych lub ulepszonych standardów/programów nauczania – Liczba wypracowanych materiałów dydaktycznych, podręczników, pomocy naukowych – Liczba oraz rodzaj przekazanego/zainstalowanego wyposażenia naukowo-dydaktycznego – Liczba uczniów/studentów przeszkolona i korzystająca z nowego wyposażenia naukowo-dydaktycznego 	<p>Dostęp do wysokiej jakości edukacji na wszystkich poziomach nauczania poprawił się, w szczególności w przypadku w dziewczynek i młodych kobiet, dzieci osieroconych oraz osób zagrożonych wykluczeniem z uwagi na niepełnosprawność. Zwiększyła się liczba kształcących się osób.</p> <p>Poprawił się dostęp kobiet i młodzieży do kształcenia technicznego, szkoleń i doradztwa zawodowego, w szczególności w sektorach rolnictwa i przetwórstwa, zielonych technologii i IT.</p> <p>Wzrosły kompetencje zawodowe kadry pedagogicznej w ośrodkach</p>
---	------------------------------------	---	---	---

		<p>ludności oraz dla dzieci w bardzo trudnej sytuacji życiowej</p> <p>4.a Tworzyć nowe i ulepszać stan istniejących już placówek edukacyjnych, które powinny uwzględniać potrzeby dzieci, osób z niepełnosprawnością i różnice płci, a także zapewnić bezpieczne, wolne od przemocy, efektywne i sprzyjające włączeniu społecznemu środowisko nauczania dla wszystkich</p> <p>4.b Do 2030 roku znacząco zwiększyć globalnie liczbę stypendiów dla obywateli krajów rozwijających się, w szczególności dla osób pochodzących z krajów najstabilniej rozwiniętych, rozwijających się małych państw wyspiarskich i krajów afrykańskich, aby umożliwić im studiowanie na wyższych uczelniach, w tym ułatwić dostęp do szkoleń zawodowych, technologii informacyjnych i komunikacyjnych, programów technicznych, inżynierskich i naukowych w krajach rozwiniętych i rozwijających się</p>	<p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>4.2.2 Wskaźnik uczestnictwa w nauczaniu zorganizowanym (na rok przed rozpoczęciem obowiązku szkolnego)</p> <p>4.3.1 Odsetek osób dorosłych uczestniczących w formalnej i nieformalnej edukacji i szkoleniach w ciągu ostatnich 12 miesięcy</p> <p>4.5.1 Wskaźniki parytetu płci w obszarze edukacji</p> <p>4.b.1 Wielkość oficjalnej pomocy rozwojowej przekazanej na stypendia</p>	<p>edukacyjnych kształcących na wszystkich poziomach edukacji.</p> <p>Ośrodki edukacyjne kształcące na wszystkich poziomach edukacji formalnej i nieformalnej dysponują lepszą infrastrukturą i wyposażeniem.</p>
--	--	--	---	---

	<p>godna praca (CZR 8)</p>	<p>8.3 Promować politykę rozwojową wspierającą działalność produkcyjną, tworzenie godziwych miejsc pracy, przedsiębiorczość, kreatywność i innowacje oraz zachęcającą do wychodzenia z szarej strefy i rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w tym poprzez dostęp do usług finansowych</p> <p>8.5 Do 2030 roku zapewnić pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich kobiet i mężczyzn, w tym dla ludzi młodych i osób z niepełnosprawnością; zapewnić jednakowe wynagrodzenie za pracę o jednakowej wartości</p> <p>8.6 Do 2030 roku znacznie zmniejszyć odsetek młodych ludzi pozostających bez pracy i nie uczestniczących w procesie edukacji lub szkoleniach</p> <p>8.9 Do 2030 roku opracować i wdrożyć polityki promujące zrównoważoną turystykę, która tworzy miejsca pracy oraz promuje</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba utworzonych miejsc pracy 2. Liczba osób, które uzyskały nowe umiejętności i kompetencje 3. Liczba absolwentów szkoleń i kursów technicznych i zawodowych 4. Liczba osób przyjętych na staże i praktyki zawodowe w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych <ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób korzystających ze wsparcia w postaci doradztwa zawodowego – Liczba nowo oferowanych szkoleń i kursów zawodowych – Poziom bezrobocia wśród kobiet i młodzieży – Liczba osób aktywnych zawodowo wśród młodzieży i kobiet w wieku produkcyjnym <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>8.5.1 Przeciętna wysokość stawki godzinowej dla zatrudnionych kobiet i mężczyzn według zawodu oraz wieku</p> <p>8.5.2 Stopa bezrobocia (wg BAEL)</p> <p>8.6.1 Osoby młode niepracujące, nieuczące się i niedokształcające się</p>	<p>Poprawiły się warunki zatrudnienia, w szczególności dla kobiet oraz osób z niepełnosprawnością.</p> <p>Zwiększyła się aktywność zawodowa i zatrudnienie, w szczególności wśród kobiet i młodzieży.</p> <p>Powstały nowe dobrej jakości miejsca pracy, odpowiadające na potrzeby lokalnej gospodarki i rynku pracy, zwłaszcza w sektorach rolnictwa i przetwórstwa, zielonych technologii i IT oraz zrównoważonej turystyki.</p>
--	---------------------------------------	--	---	--

		<p>lokalną kulturę, dziedzictwo przyrodnicze⁷ i produkty</p>	<p>8.9.1 Udział procentowy turystyki w PKB</p> <p>8.9.2 Udział miejsc pracy w zrównoważonym przemyśle turystycznym w ogólnej liczbie miejsc pracy w przemyśle turystycznym</p>	
	<p>przedsiębiorczość (CZR 8)</p>	<p>8.2 Osiągnąć wyższy poziom wydajności gospodarczej poprzez dywersyfikację, modernizację technologiczną i innowacje, a także poprzez skupienie się na sektorach o wysokiej wartości dodanej oraz o wysokim wskaźniku pracochłonności</p> <p>8.3 Promować politykę rozwojową wspierającą działalność produkcyjną, tworzenie godziwych miejsc pracy, przedsiębiorczość, kreatywność i innowacje, oraz zachęcającą do wychodzenia z szarej strefy i rozwoju mikro, małych i średnich</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem – Liczba założonych działalności gospodarczych, w szczególności wśród osób młodych i kobiet, a także na obszarach wiejskich – Liczba projektów biznesowych powstałych w wyniku działań projektowych, w szczególności wśród osób młodych i kobiet, a także na obszarach wiejskich – Liczba nowo powstałych grup producenckich, kooperatyw i spółdzielni – Liczba nowo powstałych organizacji non-profit 	<p>Wzrosła przedsiębiorczość oparta na innowacyjnych narzędziach i technologiach.</p> <p>Spośród wymienionych sektorów rozwinęły się w szczególności: zrównowazona turystyka, sektor rolno-spożywczy, przetwórstwo, zielone technologie, IT, gospodarka odpadami.</p>

⁷ Dokument „Cele Zrównoważonego Rozwoju (SDG) i zadania Agendy 2030” nie zawiera odniesienia do dziedzictwa przyrodniczego. Dziedzictwo przyrodnicze zostało włączone w zakres priorytetów tematycznych oraz uwzględnione w matrycy w efekcie konsultacji społecznych Planu współpracy rozwojowej w 2021 roku.

		<p>przedsiębiorstw, w tym poprzez dostęp do usług finansowych</p> <p>8.9 Do 2030 roku opracować i wdrożyć polityki promujące zrównoważoną turystykę, która tworzy miejsca pracy oraz promuje lokalną kulturę, dziedzictwo przyrodnicze⁸ i produkty</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba zakupionych i zainstalowanych maszyn i urządzeń w przedsiębiorstwach objętych wsparciem – Liczba osób przeszkolonych z zakresu otwierania, prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej, w szczególności wśród osób młodych i kobiet, a także na obszarach wiejskich – Liczba przedstawicieli biznesu, którzy zdobyli nową wiedzę lub umiejętności – Liczba przedsiębiorstw, które zaadoptowały nowe narzędzia/nowe technologie – Liczba godzin doradztwa/ konsultacji dla przedsiębiorców – Udział grupy producenckiej, kooperatywy, spółdzielni pracy w danym rynku – Poziom wydatków na prace badawczo-rozwojowe – Liczba uzyskanych certyfikatów, patentów, licencji, znaków towarowych 	<p>Wzrosła przedsiębiorczość osób młodych i kobiet, a także przedsiębiorczość na obszarach wiejskich.</p> <p>Zwiększył się potencjał instytucjonalny władz lokalnych do wspierania rozwoju przedsiębiorczości.</p>
--	--	--	---	--

⁸ Dokument „Cele Zrównoważonego Rozwoju (SDG) i zadania Agendy 2030” nie zawiera odniesienia do dziedzictwa przyrodniczego. Dziedzictwo przyrodnicze zostało włączone w zakres priorytetów tematycznych oraz uwzględnione w matrycy w efekcie konsultacji społecznych Planu współpracy rozwojowej w 2021 roku.

			<ul style="list-style-type: none"> – Wdrożone lub usprawnione standardy/procesy/systemy produkcji, zarządzania i sprzedaży – Wysokość środków w budżecie zabezpieczonych na cel wspierania przedsiębiorczości lokalnej – Liczba nowych programów wspierania przedsiębiorczości lokalnej <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>8.2.1 Roczne tempo wzrostu realnego PKB na 1 pracującego</p> <p>8.9.1 Udział procentowy turystyki w PKB</p> <p>8.9.2 Udział miejsc pracy w zrównoważonym przemyśle turystycznym w ogólnej liczbie miejsc pracy w przemyśle turystycznym</p>	
	redukcja nierówności (CZR 10)	10.2 Do 2030 roku umożliwić i promować uczestnictwo w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym wszystkich ludzi, bez względu na wiek, płeć, niepełnosprawność, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, status ekonomiczny bądź inne czynniki	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba szkoleń dla kadry/personelu pracującego z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym – Liczba przeszkolonych pracowników organizacji społecznych świadczących wsparcie na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem – Liczba wprowadzonych ułatwień/usprawnień i/lub zniesionych barier w dostępie do 	<p>Dostęp do usług społecznych osób z grup zagrożonych wykluczeniem poprawił się.</p> <p>Zostały wdrożone działania w kierunku zmniejszenia nierówności i grup</p>

		<p>10.3 Zapewnić równe szanse oraz zmniejszać istniejące nierówności poprzez eliminowanie dyskryminujących praw, polityk i praktyk oraz promować odpowiednią legislację, polityki i działania w tym zakresie</p>	<p>usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba akcji/kampanii/wydarzeń integracyjnych, zwiększających świadomość społeczną nt. problemów i potrzeb osób z grup zagrożonych wykluczeniem <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>10.2.1 Stopa ubóstwa po transferach społecznych</p> <p>10.3.1 Poczucie zagrożenia dyskryminacją</p>	<p>marginalizowanych, w tym mające na celu zwalczanie wszelkich form przemocy wobec kobiet i dziewcząt.</p>
	<p>zrównoważone miasta (CZR 11)</p>	<p>11.3 Do 2030 roku zintensyfikować zrównoważoną urbanizację sprzyjającą włączeniu społecznemu oraz możliwości partycypacji w zintegrowanym i zrównoważonym planowaniu i zagospodarowaniu ludzkich osiedli we wszystkich krajach</p> <p>11.6 Do 2030 roku zmniejszyć wskaźnik per capita niekorzystnego oddziaływania miast na środowisko, zwracając szczególną uwagę na jakość powietrza oraz gospodarke</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba szkoleń, kursów, warsztatów, spotkań kierowanych do administracji w zakresie wzmocnienia zdolności planowania miejskiego – Liczba osób korzystających ze zmodernizowanych usług komunalnych, szczególnie w zakresie gospodarki odpadami i zabezpieczenia przeciwpożarowego – Liczba mieszkańców zniszczonych terenów miast, które zostały poddane odbudowie/rewitalizacji – Obszar poddany odbudowie/rewitalizacji 	<p>Wzrosła administracyjna zdolność planowania i rewitalizacji miast sprzyjające zrównoważonemu rozwojowi.</p> <p>Poprawiła się jakość życia mieszkańców miast.</p>

		<p>odpadami komunalnymi i innymi rodzajami odpadów</p> <p>11.7 Do 2030 roku zapewnić łatwy, powszechny i sprzyjający integracji społecznej dostęp do bezpiecznych terenów zielonych i przestrzeni publicznej, szczególnie kobietom, dzieciom, osobom starszym i osobom z niepełnosprawnością</p> <p>11.a Wspierać korzystne ekonomicznie, społecznie i środowiskowo połączenia pomiędzy obszarami miejskimi, podmiejskimi i wiejskimi poprzez wzmocnienie planowania i zagospodarowania przestrzennego na poziomie krajowym i regionalnym</p> <p>11.b Do 2030 roku znacząco zwiększyć liczbę miast i osiedli ludzkich opracowujących i wdrażających zintegrowane polityki oraz plany dążące do zwiększenia integracji społecznej i efektywności wykorzystywania zasobów, łagodzenia skutków i przystosowania do zmian klimatycznych, odporności na skutki klęsk żywiołowych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba mieszkańców, która uzyskała dostęp do otwartych publicznych przestrzeni – Liczba nowych połączeń pomiędzy obszarami miejskimi, podmiejskimi i wiejskimi <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>11.2.1 Odsetek ludności o dogodnym dostępie do środków transportu publicznego według grup wieku, płci oraz z uwzględnieniem udogodnień dla osób z niepełnosprawnością</p> <p>11.7.1 Przeciętny udział terenów zabudowanych stanowiących przestrzeń publiczną dostępną dla wszystkich w terenach zabudowanych ogółem, według grup wieku, płci i osób z niepełnosprawnością</p> <p>11.c.1 Udział finansowego wsparcia dla najmniej rozwiniętych państw przeznaczonego na budowę i modernizację trwałych, odpornych i zasobooszczędnych budynków wykorzystujących lokalne zasoby</p>	
--	--	---	--	--

		<p>Rozwijać i wdrażać kompleksowe zarządzanie ryzykiem klęsk na wszystkich poziomach, zgodnie z Ramowym programem działania z Sendai na rzecz ograniczania ryzyka katastrof na lata 2015–2030 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030)</p> <p>11.c Wspierać kraje najstabilniej rozwinięte, w tym poprzez pomoc finansową i techniczną, w budowaniu zrównoważonych i stabilnych budynków z wykorzystaniem miejscowych materiałów</p>		
Zdrowie (CZR 3)		<p>3.1 Do 2030 roku zmniejszyć globalny wskaźnik umieralności okołoporodowej do poziomu poniżej 70 przypadków na 100 000 żywych urodzeń</p> <p>3.2 Do 2030 roku wyeliminować przypadki zgonów, którym można zapobiec, wśród noworodków i dzieci poniżej piątego roku życia. Wszystkie państwa będą dążyć do ograniczenia umieralności noworodków i osiągnięcia maksymalnego poziomu 12</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób korzystających z odnowionej infrastruktury/podmiotów leczniczych – Liczba oraz powierzchnia wyremontowanych pomieszczeń w ośrodkach zdrowia – Liczba osób z dostępem do przeszkolonego personelu medycznego – Liczba zabiegów i konsultacji medycznych przeprowadzonych przez przeszkolony personel 	<p>Jakość i dostępność opieki zdrowotnej poprawiły się, w tym w zakresie opieki okołoporodowej oraz profilaktyki zakaźnych.</p> <p>Wzrosła świadomość społeczności lokalnej na temat zdrowego żywienia dzieci do lat 5.</p> <p>Wzmocniła się zdolność krajów</p>

		<p>przypadków zgonów na 1000 żywych urodzeń i umieralności dzieci poniżej piątego roku życia do maksymalnie 25 przypadków na 1000 żywych urodzeń</p> <p>3.8 Zapewnić powszechną opiekę zdrowotną, w tym zabezpieczenie przed ryzykiem finansowym, dostęp do wysokiej jakości podstawowej opieki zdrowotnej oraz bezpiecznych, skutecznych, wysokiej jakości, przystępnych cenowo leków i szczepionek</p> <p>3.d Wzmocnić zdolność wszystkich krajów, szczególnie państw rozwijających się, w zakresie wczesnego ostrzegania, redukcji ryzyka oraz zarządzania krajowym i globalnym ryzykiem w obszarze zdrowia</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba przeszkolonego personelu medycznego – Liczba godzin zrealizowanych programów, szkoleń i staży szkoleniowych – Liczba osób leczona za pomocą nowego wyposażenia medycznego – Liczba oraz rodzaj przekazanego sprzętu, w tym specjalistycznego, i materiałów medycznych – Liczba wdrożonych lub ulepszonych procedur sanitarnych i medycznych – Liczba zrealizowanych godzin zajęć z zakresu edukacji zdrowotnej – Liczba odbiorców, do których skierowane były zajęcia edukacyjne <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>3.1.1 Współczynnik umieralności matek</p> <p>3.1.2 Odsetek urodzeń żywych z pomocą fachową</p> <p>3.2.1 Współczynnik umieralności dzieci w wieku 0-4 lata</p> <p>3.2.2 Współczynnik zgonów noworodków, tj. dzieci w wieku 0-27 dni</p>	<p>Partnerstwa Wschodniego w dziedzinie wczesnego ostrzegania, redukcji ryzyka oraz zarządzania krajowym i globalnym ryzykiem w obszarze zdrowia.</p>
--	--	--	--	---

			<p>3.8.1 Zasięg podstawowych świadczeń zdrowotnych (określany jako średni zasięg podstawowych świadczeń zdrowotnych na podstawie monitorowanych interwencji, włączając opiekę nad matką, noworodkiem i dzieckiem, choroby zakaźne, choroby niezakaźne, wydajność i dostęp do świadczeń wśród ogółu ludności i w grupach nieuprzywilejowanych)</p> <p>3.b.1 Odsetek ludności objętej docelowo wszystkimi szczepieniami przewidzianymi w krajowym programie szczepień</p>	
<p>Klimat i zasoby naturalne (CZR 6, 7, 13, 15)</p>	<p>działania na rzecz klimatu (CZR 13)</p>	<p>13.1 Wzmocnić zdolności adaptacyjne i odporność na zagrożenia klimatyczne i kłeski żywiołowe we wszystkich krajach</p> <p>13.2 Włączyć działania na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu do krajowych polityk, strategii i planów</p> <p>13.3 Zwiększyć poziom edukacji, świadomości oraz potencjał ludzki i instytucjonalny w zakresie łagodzenia zmian klimatu, adaptacji do nich, ograniczenia skutków zmian klimatu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Obszar objęty działaniami zapobiegawczymi i naprawczymi w odniesieniu do kwestii środowiska – Liczba podjętych działań zapobiegawczych i naprawczych oraz opracowanych procedur dotyczących ograniczania skutków zmian klimatycznych i wywołanych działalnością człowieka – Zakres dostosowania wewnętrznych przepisów prawa do norm unijnych w wyniku podjętych interwencji – Liczba przekazanego/zainstalowanego wyposażenia – Liczba przeszkolonych ratowników 	<p>Wzrosła zdolność administracji publicznej w zakresie zapewnienia skutecznego zarządzania środowiskiem.</p> <p>Nastąpił wzrost zdolności operacyjnych, w szczególności dotyczących tworzenia systemów zarządzania informacją, wczesnego ostrzegania, redukcji ryzyka oraz</p>

		oraz systemów wczesnego ostrzeżenia przed zagrożeniami	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba godzin i ilość zorganizowanych szkoleń/ćwiczeń z zakresu reagowania w sytuacjach klęsk żywiołowych – Liczba i rodzaj nabytego wyposażenia ratowniczego (w tym sprzęt ochrony osobistej) – Liczba godzin szkoleniowych z zakresu obsługi wyposażenia ratowniczego – Liczba opracowanych i wdrożonych procedur reagowania w sytuacjach klęsk żywiołowych – Liczba materiałów edukacyjnych przygotowanych na potrzeby szkoleniowe <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikiem dla celów globalnych:</u></p> <p>13.1.3 Odsetek jednostek samorządu terytorialnego, które przyjęły i wdrożyły lokalne strategie redukcji ryzyka klęsk żywiołowych zgodne z krajową strategią redukcji ryzyka klęsk żywiołowych</p>	zarządzania ryzykiem, a także zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom wynikającym z działalności człowieka, a także wzrost zdolności zarządzania kryzysowego.
	czysta woda i warunki sanitarne (CZR 6)	6.2 Do 2030 roku zapewnić wszystkim ludziom dostęp do odpowiednich i godziwych warunków sanitarnych i higieny oraz wyeliminować praktyki defekacji na	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób, które zyskały dostęp do infrastruktury wodno-sanitarnej – Liczba i rodzaj zbudowanej infrastruktury sanitarnej 	Nastąpiła poprawa dostępności podstawowej infrastruktury wodno-sanitarnej,

		<p>otwartej przestrzeni, przy czym należy zwrócić szczególną uwagę na potrzeby kobiet, dziewcząt i osób w szczególnie trudnej sytuacji</p> <p>6.3 Do 2030 roku poprawić jakość wody poprzez zmniejszenie zanieczyszczeń, likwidowanie wysypisk śmieci, ograniczenie stosowania szkodliwych substancji chemicznych i innych niebezpiecznych materiałów. Zmniejszyć o połowę ilość nieoczyszczonych ścieków oraz znacząco podnieść poziom recyklingu i bezpiecznego ponownego wykorzystania materiałów w skali globalnej</p> <p>6.b Wspierać i wzmacniać udział lokalnych społeczności w poprawie gospodarowania zasobami wodnymi i polepszaniu infrastruktury sanitarnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba szkoleń/warsztatów/spotkań nt. gospodarki odpadami oraz gospodarką wodną z udziałem społeczności lokalnej – Liczba przekazanego sprzętu/infrastruktury służącego poprawie gospodarki odpadami oraz gospodarki wodnej – Liczba podjętych działań oraz opracowanych procedur dotyczących gospodarki odpadami oraz wodną – Liczba podjętych działań oraz opracowanych procedur dotyczących gospodarki odpadami oraz gospodarki wodnej, gwarantujących zaangażowanie społeczności lokalnej – Liczba osób biorących udział w szkoleniach/warsztatach/spotkaniach <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>6.2.1 Odsetek ludności korzystającej z bezpiecznie zarządzanych usług kanalizacyjnych, w tym stanowisk do mycia rąk z dostępem do wody i mydła</p> <p>6.3.1 Odsetek oczyszczanych ścieków przemysłowych i komunalnych w stosunku do ścieków wytworzonych (Ilość ścieków wymagających oczyszczenia oczyszczonych</p>	<p>w szczególności w instytucjach użyteczności publicznej oraz dużych skupiskach miejskich.</p> <p>Zwiększył się też udział lokalnych społeczności w gospodarowaniu zasobami wodnymi i zarządzaniu infrastrukturą sanitarną.</p>
--	--	---	--	--

			<p>w stosunku do ilości ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzanych do wód lub do ziemi)</p> <p>6.b.1 Odsetek jednostek samorządu terytorialnego z ustalonymi i wdrożonymi zasadami i procedurami dotyczącymi udziału społeczności lokalnych w gospodarowaniu zasobami wodnymi i infrastrukturze sanitarnej</p>	
	<p>lasy i różnorodność biologiczna (CZR 15)</p>	<p>15.1 Do 2030 roku zapewnić ochronę, przywracanie i zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych i słodkowodnych ekosystemów śródlądowych oraz usług ekosystemowych, jakich dostarczają, w szczególności lasów, mokradeł, terenów górskich i terenów suchych, zgodnie z zobowiązaniami międzynarodowymi</p> <p>15.2 Do 2030 roku promować wdrażanie zrównoważonego gospodarowania wszystkimi typami lasów; zahamować proces wylesiania, odtworzyć zdegradowane lasy; znacząco zwiększyć zalesienie</p>	<p>Obszar, na którym podjęto działania prowadzące do zachowania bioróżnorodności, ochrony i odtworzenia zrównoważonego użytkowania ekosystemów</p> <p><u>Wskaźnik powiązany z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>15.1.1 Udział powierzchni gruntów leśnych w powierzchni lądowej kraju</p> <p>15.1.2 Odsetek terenów lądowych i wód powierzchniowych istotnych dla różnorodności biologicznej objętych ochroną – według typu ekosystemu</p> <p>15.2.1 Postęp w kierunku zrównoważonej gospodarki leśnej</p>	<p>Działania na rzecz zachowania różnorodności biologicznej, ochrony, odtworzenia i zrównoważonego użytkowania ekosystemów doprowadziły do poprawy sytuacji na danym obszarze.</p>

		oraz ponowne zalesienie na poziomie globalnym		
	odnawialne źródła energii (CZR 7)	<p>7.1 Do 2030 roku zapewnić powszechny dostęp do przystępnych cenowo, niezawodnych i nowoczesnych usług energetycznych</p> <p>7.2 Do 2030 roku znacząco zwiększyć udział odnawialnych źródeł energii w globalnym miksie energetycznym</p> <p>7.b Do 2030 roku rozbudować infrastrukturę i zmodernizować technologie umożliwiające dostęp do nowoczesnych i zrównoważonych usług energetycznych dla wszystkich mieszkańców krajów rozwijających się, w szczególności państw najuboższych, rozwijających się małych państw wyspiarskich i rozwijających się krajów śródlądowych, zgodnie z ich programami rozwojowymi</p>	<p>Liczba osób/podmiotów korzystających z dostępu do energii ze źródeł odnawialnych i technologii energooszczędnych</p> <p><u>Wskaźnik powiązany z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>7.1.1 Odsetek ludności z dostępem do elektryczności</p> <p>7.1.2 Odsetek ludności wykorzystującej podstawowo czyste paliwa i technologie</p> <p>7.2.1 Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto</p>	<p>Zwiększył się potencjał sektora publicznego w zakresie stosowania odnawialnych źródeł energii oraz poprawił się dostęp do usług energetycznych ze źródeł odnawialnych oraz technologii energooszczędnych, w szczególności w instytucjach użyteczności publicznej.</p>